

بررسی فرصت ها و تهدیدات پیش روی شبکه های اجتماعی برای فرهنگیان بسیجی

مرتضی چمن نژاد^{۱*}، حسین لشکری^۲

۱- *، کارشناس ارشد فلسفه آموزش و پرورش، کارشناس پژوهش اداره آموزش و پرورش شهرستان میناب، استان هرمزگان
mchn@chmail.ir

۲- کارشناس ارشد فلسفه آموزش و پرورش، مدیرآموزگار اداره آموزش و پرورش شهرستان رودان، استان هرمزگان
hosenjadavi@yahoo.com

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی فرصت ها و تهدیدات پیش روی شبکه های اجتماعی برای فرهنگیان بسیجی است. مدل پژوهشی توصیفی، تحلیلی بوده که با رویکرد اسنادی به شیوه فیش برداری از منابع دسته اول و دوم، تفسیر و تبیین فرصت ها و تهدیدات شبکه های اجتماعی، پاسخ به سوالات پژوهش و کاربست آن ها در زندگی فرهنگیان بسیجی صورت گرفته است. نتایج نشان می دهد که شبکه های اجتماعی به لحاظ کارکردهای فرامنطقه ای باعث ایجاد جامعه ارتباطی چند ملیتی شده اند که تاثیر گذاری این خصیصه بر قشر فرهنگیان غیرقابل انکار می باشد. فرهنگیان بسیجی می توانند از فرصت های شبکه های اجتماعی همچون، تقویت خرد جمعی، تبلیغ و توسعه ارزش های انسانی در سطح بین المللی، ایجاد ارتباط مجازی مستمر با دوستان، تقویت زمینه های مشارکت های اجتماعی با تشکل های مختلف، مدیریت محتوایی شبکه ها، جهت نشر و تبیین ارزش های بسیج فرهنگیان و اشاعه آرمان های انقلاب اسلامی در سطوح مختلف بهره برداری نمایند. همچنین این شبکه ها می توانند تهدیداتی از قبیل تاثیر پذیری از فرهنگ صهیونیسم، ایجاد شکاف میان آرمانهای انقلاب و شعائر دینی، کم رنگ نمودن فرهنگ مهدویت در جامعه، ترویج فرهنگ غربی، مدگرایی، پورنورگرافی، دوستی ها مجازی، ایجاد چالش های مذهبی اعتقادی، ایجاد شبهات، ایجاد هویت دیجیتالی در بین کاربران این شبکه ها، به همراه داشته باشد. این شبکه ها در ابعاد مختلف زندگی فرهنگیان بسیجی نیز می توانند تاثیر گذار باشند و موجب انزوا طلبی، فردگرایی، زمینه سازی برای ایجاد روابط آزاد به دور از تقید دینی و ایجاد استرس در زنان باشد.

واژگان کلیدی: بیداری اسلامی، شبکه های اجتماعی، اینترنت،

۱- مقدمه

انقلاب اطلاعات و گسترش روز افزون تکنولوژی های ارتباطی نظیر شبکه های ماهواره ای و اینترنتی تاثیرات بسیاری بر شئون اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی در جوامع جدید گذاشته است، به نحوی که بسیاری از اندیشمندان همچون امانوئل کاستلز^۱ و یا فرانک ویستر^۲ از پدیده ای به نام جامعه شبکه ای در دوره معاصر یاد می کنند. در این میان، شبکه های اجتماعی مجازی که نسل جدیدی از تعاملات و ارتباطات عمومی هستند، کاربران زیادی را حول محور مشترکی به صورت مجازی گرد هم جمع کرد و شبکه های ارتباطی آنلاین و آفلاین را تشکیل داده است. (علیمرادی، ۱۳۸۸).

۱- Emanoel Kastelze

۲- Frank Vebster

شبکه های اجتماعی زیادی همچون فیس بوک، توئیتر وایبر، واتساپ، تانگو، لاین، اینستاگرام، تلگرام و... با موضوعاتی از قبیل انگیزه های حرفه ای و شغلی، دوست یابی، علایق مشترک در حوزه های مختلف (نظیر سینما، ورزش، موسیقی)، زبان مشترک، ملیت مشترک، دین مشترک و ... در فضای مجازی فعال هستند و هرکدام میلیون ها کاربر اینترنتی را جذب کرده اند.

آمارهای مربوط به رفتار کاربران اینترنتی و استفاده کنندگان شبکه های اجتماعی نشان می دهد، گرایش به شبکه های اجتماعی در سراسر دنیا روبه رشد است، این شبکه ها در آینده فضای مجازی و حتی فضای بیرون از نت نقش بیشتری خواهد داشت (شرودر^۱، ۱۳۸۳).

آنچه باعث شده چنین موضوعی در این مجال بررسی شود، آن است که این شبکه های اجتماعی در سال های اخیر در زندگی کاربران خود آن چنان تاثیر گذار بوده اند که شکل های ارتباطات اجتماعی نیز از این رسانه های جدید تاثیر پذیرفته است. بهره گیری از این شبکه ها توسط عموم مردم و خصوصاً معلمان و دانش آموزان و ... آن را از ابزاری که فقط کارکرد تفریحی و دوست یابی داشته، خارج ساخته و به ابزاری برای دست یابی به اهداف بلند مدت سیاسی و تسخیر افکار عمومی یک ملت و نسل های آینده تبدیل کرده است. از این رو، مطالعه علمی درباره شبکه های اجتماعی در مراکز دانشگاهی و پژوهشی مورد توجه قرار گرفته و زمینه های تاثیر گذاری، فرصت ها و چالش های آن مورد بررسی های ریز بینانه مسئولین و پژوهشگران می باشد.

توجه به این نکته حائز اهمیت بوده چراکه یکی از کارکردهای شبکه های اجتماعی درنوردیدن مرزها است، پیام ها و اطلاعاتی که در این شبکه های بین کاربران ردوبدل می شود به سرعت فراگیر شده و همین امر زمینه اطلاع رسانی این شبکه ها و تسخیر اذهان عمومی را به دنبال دارد(برتون^۲، ۱۳۸۲). از نظر گیدنز^۳، شبکه های اجتماعی، فضای تعاملی است و شبکه جهانی رایانه ها که مشتمل بر اینترنت است، آن را شکل می دهد و در فضای سایبری، چنان که بودریار^۴ می گوید: ما دیگر در حکم افراد با یکدیگر ارتباط برقرار نمی کنیم، بلکه پیام هایی هستیم بر صفحه رایانه دیگران.

ماسودا^۵ (۱۹۹۹) معتقد است شبکه های اجتماعی مجازی، یکی از نهادهای فعالیت اجتماعی مبتنی بر اجتماعات خودمختار در جوامع اطلاعاتی هستند. شبکه های اجتماعی را باید زیرمجموعه ای از اجتماع های مجازی دانست. جامعه مجازی، شبکه ای از افراد است که از طریق رسانه های اجتماعی خاص به ارتباط با یکدیگر می پردازند که این ارتباط، به طور بالقوه خارج از مرز های جغرافیایی و سیاسی است. هدف یک جامعه یا اجتماع مجازی، معمولاً دنبال کردن یک هدف خاص است. این اجتماع های مجازی همه را در جهت اهداف و یا موضوعات خاص تشویق به تعامل می کنند. گاهی نیز هدف یک شبکه اجتماعی صرفاً امکان ایجاد ارتباط و تعامل است. امکانات تعاملی در شبکه های اجتماعی، معمولاً به صورت پایگاه های اینترنتی و اتاق های گفتگو است.

شبکه اجتماعی - سایبری مجازی یا شبکه اجتماعی اینترنتی، پایگاه یا مجموعه ای از پایگاه هایی است که به کاربران امکان می دهد تا علاقه مندی ها، افکار و فعالیت های خود را با یکدیگر به اشتراک بگذارند؛ به عبارت دیگر، شبکه های اجتماعی پایگاه هایی هستند که با استفاده از یک موتور جستجوگر و افزودن امکاناتی مانند: چت، پیام رسانی الکترونیک، انتقال تصویر و صدا و... امکان ارتباط بیشتر کاربران را در قالب شبکه ای از روابط فردی و گروهی فراهم می آورند. فیس بوک، توئیتر، یتوب و پادکست، از جمله شبکه های اجتماعی مجازی هستند(قاسمی و قدیمی، ۱۳۹۰).

زکایی و خطیبی (۱۳۸۵) در تعریف شبکه های اجتماعی اشاره می کنند که شبکه های اجتماعی، یکی از انواع رسانه های اجتماعی به شمار می روند. رسانه های اجتماعی در سال های اخیر در زندگی آنلاین و آفلاین کاربران اینترنتی، آن چنان تاثیرگذار بوده اند که شکل های ارتباطات اجتماعی نیز از این رسانه های جدید تاثیر پذیرفته است. امروزه رسانه های

^۱- Shoruder

^۵- Masuda

^۲- Bertuon

^۳-Gidnez

^۴- Boudriar

اجتماعی به بخش جدایی ناپذیر زندگی بسیاری از مردم تبدیل شده اند. شبکه های اجتماعی، بخشی از رسانه های اجتماعی هستند که با اهداف مختلفی ایجاد شده و کاربران بسیار زیادی را به خود جذب کرده اند.

یک شبکه اجتماعی، سایت یا مجموعه سایتی است که به کاربرانی که دوست دارند علاقمند ی ها، افکار و فعالیت های خودشان را با دیگران به اشتراک بگذارند و دیگران هم با آنان به اشتراک بگذارند، این مکان را می دهد. شبکه های اجتماعی به خصوص آن هایی که کاربردهای معمولی و غیرتجاری دارند، مکان هایی در دنیای مجازی هستند که مردم خود را به طور خلاصه معرفی می کنند و ارکان برقراری ارتباط بین خود و هم فکراانشان را در زمینه های مختلف مورد علاقه فراهم می کنند. شبکه های اجتماعی، نسل جدیدی از پایگاه هایی هستند که این روزها در کانون توجه کاربران شبکه های جهانی اینترنت قرار گرفته اند. این گونه پایگاه ها بر مبنای تشکیلات آنلاین فعالیت می کنند و هر کدام دسته ای از کاربران اینترنتی با ویژگی خاص را گرد هم می آورند. شبکه های اجتماعی را گونه ای از رسانه های اجتماعی می دانند که امکان دستیابی به شکل جدیدی از برقراری ارتباط و به اشتراک گذاری محتوا در اینترنت را فراهم آورده اند (درانلی^۱، ۱۳۸۴).

شبکه اجتماعی، علیرغم اینکه در دوران کنونی به اصطلاحی فراگیر بدل شده، اما برای نخستین بار توسط «جی ای بارنز»^۲ در سال ۱۹۵۰ میلادی برای بررسی پیوندهای اجتماعی در روستایی در نروژ مورد استفاده قرار گرفت. او در این مطالعات به این نتیجه رسید که زندگی اجتماعی ممکن است به منزله مجموعه ای از نقاط دیده شود که برخی از آنها با خطوط تنیده به هم متصل اند و یک شبکه کلی از روابط را می سازند (Cross، ۲۰۰۶). او این واژه را به گونه ای نظام وار برای نشان دادن الگوهایی از پیوندها با گنجاندن مفاهیمی که عموم مردم به صورت سنتی به کار می بردند؛ مانند قبیله و خانواده و مفاهیم جامعه شناسان؛ مانند جنسیت و قومیت استفاده کرد.

آنچه در این اصطلاح به چگونگی و کیفیت این رابطه اشاره دارد، واژه " شبکه " است که می توان آن را به "هر مجموعه یا سیستم درون پیوندی نسبت داد که هدف آن به اشتراک گذاشتن یک قابلیت یا توانایی بین دو یا چند نظام در محدوده مکان و زمان است و در حالت مطلوب، محدودیت مکانی و زمانی ندارد (علیمرادی، ۱۳۸۸). حال اگر محور این شبکه افراد انسانی باشد و حول ارتباط انسان ها بچرخد، شبکه اجتماعی تشکیل شده است. به عبارت دیگر، شبکه های اجتماعی ساختاری اجتماعی هستند که افراد و سازمان های انسانی میان خود ایجاد کرده اند تا در موضوعات و مقوله های از پیش تعیین شده با یکدیگر تعامل کنند. ساده ترین شبکه اجتماعی را می توان خانواده، بستگان، قبیله، دوستان و همکاران دانست.

تحقیقات لستر^۳ (۲۰۰۸) در زمینه تبلیغات در شبکه های اجتماعی، بسیاری از واقعیت ها را نشان داد؛ یعنی افراد عضو و حوزه عمومی شکل گرفته به وسیله آن ها، چیزی بیش از بازپچه ای در دست سرمایه داران نیستند. رسانه های قدرت و پول، اعمال نفوذ راهبردی و تعمیم یافته ای را بر تصمیمات سایر شرکت کنندگان صورت می دهند. در این جا نقش شهروندان به نوعی خنثا می گردد. شبکه های اجتماعی این گونه باز نمود می شوند که ارتباطات اختیاری را در اختیار کاربران خود قرار می دهند و فرد کاملاً در ورود و استفاده از این شبکه های مجازی آزاد است؛ اما واقعیت چیز دیگری است. وجود کاربران میلیونی و حتی میلیاردی برای برخی از شبکه های اجتماعی، به خوبی بیانگر آن است که در واقع کاربران در جهان متکثری زندگی نمی کنند که در آن امکان تضارب آرا وجود داشته باشد؛ بلکه نوعی اجبار اجتماعی در پس ذهنی کاربران شبکه های اجتماعی شکل می گیرد که عضویت آنان را در این شبکه ها شکل می دهد و این در حالی است که ظاهراً این امر کاملاً اختیاری می نماید (Davis، ۲۰۰۱).

بیشتر شبکه های اجتماعی راه های گوناگونی؛ مانند: رایانامه، خدمات پیام فوری، اشتراک تصاویر، موسیقی، صوت و فیلم برای تعامل کاربران فراهم می کنند. به عبارت دیگر، در این دست از پایگاه ها عناصر ارتباطی؛ مانند ایمیل، تابلوی پیام، پیام فوری و گپ با وسایل رسانه ای شنیداری، دیداری و نوشتاری با هم به صورت ترکیبی در یکجا وجود دارند (Craig، ۲۰۰۸).

^۱ - Dranli
^۲ - j.a Barner
^۳ -Lester

شبکه های اجتماعی، جریان گردش و مبادله اطلاعات را تسریع و تسهیل می کنند و اطلاعات مفیدی در مورد فرصت ها و گزینه های مختلف در اختیار فرد قرار می دهند و میزان هزینه ها را به مقدار زیادی در تعاملات اجتماعی کاهش می دهند. شبکه ها پیوندهای اجتماعی را تقویت کرده و منجر به انباشت قدرت اجتماعی می شوند. این امر نقش مهمی در تصمیمات و گزینش خط مشی بازیگران اجتماعی دارد. بعضی از پیوندهای اجتماعی به واسطه موقعیت های استراتژیک خود در بردارنده منابع با ارزشی هستند که قدرت تصمیم گیری و تأثیرگذاری فرد را افزایش خواهد داد. شبکه از فرد در مقابل تهاجمات و تجاوزات دفاع می کند. هم چنین شبکه های اجتماعی هویت و شناخت فرد را تقویت می کنند. دسترسی افراد به منابع از طریق شبکه ها امکان پذیر است و فرد به وسیله پیوندهای اجتماعی، شایستگی خود را تقویت می کند (اختر محقق، ۱۳۸۵). معیدفر (۱۳۸۴) در پژوهشی با عنوان اعتیاد اینترنتی، علل و پیامدهای آن، نتیجه می گیرد؛ کسانی که نسبت به دیگران کمتر از اینترنت و شبکه های اجتماعی استفاده می کردند، ارتباط بیشتری با مادر و دوستان خود داشتند. در این تحقیق، تنها گروه های کاربران زیاد و کم اینترنت مورد مقایسه قرار گرفتند. تحلیل مجذور خی نشان می دهد که این گروه از نظر برخی عوامل دموگرافیک، مانند جنس، نژاد و جایگاه اقتصادی - اجتماعی با یکدیگر تفاوتی ندارند. هر یک از دو گروه کاربران زیاد و کم اینترنت با استفاده از آزمون های مستقل t از نظر درجات ارتباط و افسردگی مقایسه شدند. کاربران کم مصرف اینترنت در مقایسه با کاربران زیاد آن به طور چشم گیری رابطه بهتری با مادران و دوستانشان داشتند، اما هیچ تفاوت قابل ملاحظه ای بین کاربران کم و کاربران زیاد اینترنت از نظر ارتباط با پدر و میزان افسردگی وجود نداشت. نتایج نشان می دهد، که استفاده زیاد از اینترنت با پیوند ضعیف اجتماعی مرتبط است. بر عکس، کاربرانی که از اینترنت کمتر استفاده می کنند، به طور قابل ملاحظه ای با مادر و دوستانشان ارتباط بیشتری دارند. البته این نتایج جهت گیری خاصی را نشان نمی دهند؛ مثلاً نمی توان گفت، که آیا نوجوانان دارای ارتباطات ضعیف اجتماعی با گرایش به طرف فعالیت اینترنتی، ارتباطات اجتماعی خود کاهش می دهند

برای آنکه بتوان به یک چارچوب تحلیلی جامع درباره چالش ها و فرصت های پیش روی شبکه های اجتماعی برای فرهنگیان بسیجی دست یافت نگارنده در این نوشتار این مقوله را در هر دو حیطه بررسی کرده است.

۲- روش شناسی

برخی از موضوعات مورد نظر برای پژوهش به ویژه آنهایی که کیفی هستند را، به دلیل ماهیت موضوع، نحوه گردآوری داده ها، شرایط متغیرهای مورد مطالعه، نمی توان با روشهای معمول تحقیق آزمایشی، همبستگی، پیمایشی و رویدادی مورد بررسی قرار داد، در نتیجه گردآوری داده ها طلب می کند که روشهای مناسب برای آنها تعیین گردد. در این تحقیق، پژوهشگران باتوجه به ماهیت موضوع، قصد خود را فقط با طرح سؤالات پژوهشی بیان می کنند و بیان اهداف تحقیق را در کنار سؤالات کافی دانسته اند، بر این بیان، پژوهش حاضر از آنجایی که به دنبال بررسی چالش ها و فرصت های شبکه های مجازی برای فرهنگیان بسیجی است، تحقیقی سندی به حساب می آید و به دلیل توصیف منابع مورد بررسی که به تحلیل و استنباط نیازمند است، یک تحقیق توصیفی تحلیلی محسوب می شود. روش سندی توصیفی تحلیلی در پژوهش حاضر کمک می کند تا با بررسی مولفه های مربوط تربیت اخلاقی در آموزش و پرورش، درک بیشتری نسبت به ویژگیهای آن به دست آید.

هدف کلی، اهداف ویژه و سؤالات پژوهش:

هدف کلی، این پژوهش بررسی فرصت ها و چالش های پیش روی شبکه های اجتماعی برای فرهنگیان بسیجی است.

هدف ویژه محقق حاضر به شرح زیر طبقه بندی شده اند:

الف- بررسی کارکردهای اصلی فضای مجازی

ب- بررسی فرصت ها و چالش های شبکه های اجتماعی

باتوجه به هدف کلی و اهداف ویژه پژوهش، سوال اصلی پژوهش به شرح زیر تعیین گردیده اند:

تهدیدات و مزایای استفاده از شبکه های مجازی برای فرهنگیان بسیجی چیست؟
در این نوشتار به سوالات فرعی نیز پاسخ داده خواهد شد

- چه آسیب های روانی فرهنگیان بسیجی را در استفاده از شبکه های مجازی تهدید می کند؟
- تاثیرات شبکه های اجتماعی بر ابعاد مختلف زندگی فرهنگیان بسیجی چگونه است؟

۳- بحث اصلی

۳-۱- پنج کارکرد فضای مجازی و شبکه های اجتماعی

اندیشمندان پنج کارکرد مهم را برای فضای مجازی برمی شمارند؛

- ارتباطات: هدف اولیه مشارکت کنندگان در فضای سایبرنتیک است.

- تحصیل: نه تنها تحصیلات رسمی با فضای مجازی دچار دگرگونی می شود، بلکه بسیار فراتر می رود؛ نوعی آموزش لذت بخش که همراه با سرگرمی است، ایجاد می شود.

- تفریح و سرگرمی: فضای مجازی، تفننی بدیع و هیجان انگیز است؛ چه به طور مستقیم و چه به وسیله ابزار آنلاین تفریح و سرگرمی و چه به وسیله بازی های رایانه ای، و البته تلفن های همراه و یا شرکت در چت های مورد علاقه. به علاوه، دسترسی آسان به انواع هنرها و ابزارهایی که امکان تجربه آن ها در زندگی واقعی وجود ندارد، از عوامل جذابیت بخش فضای مجازی هستند.

- تسهیل امور: فضای مجازی با امکان ارتباط از راه دور، پژوهش، نامه نگاری، انجام معاملات و حتی کار کردن، به تسهیل امور روزانه افراد می پردازد.

- تجارت الکترونیک: خرید الکترونیکی و بانکداری الکترونیکی، از جمله مهم ترین انواع تجارت الکترونیکی جدید هستند که پیش تر، با این کیفیت امکان پذیر نبوده است (وارتز، ۱۳۸۵).

اگر به کاربری های متفاوت فضای مجازی نگاهی بیندازیم، متوجه می شویم که شبکه های اجتماعی مجازی حداکثر در تمامی موارد و حداقل در ۴ مورد از این کاربردهای فضای مجازی قادر به ارائه خدمات به کاربران خود هستند. شبکه های مجازی اجتماعی قادر به ایجاد مکانی برای آسان سازی ارتباطات بین افراد هستند و هم زمان می توانند کارکردهای آموزشی، تفریحی و... را نیز به همراه داشته باشند. بدیهی است که این کارکردها، اهمیت یکسانی برای کاربران نخواهند داشت. با این حال، به نظر می رسد که کارکرد ارتباطی، مهم ترین کارکرد شبکه های اجتماعی مجازی باشد.

۳-۲- فرصت های پیش روش شبکه های اجتماعی برای فرهنگیان بسیجی

شبکه های مجازی به لحاظ ماهوی و ساختار ارتباطی که دارند می تواند به عنوان فرصت قلمداد شوند. زیرا چنانچه اشاره گردید فرامرزی بودن این شبکه خصیصه بارز آن است لذا از منظر و دیدگاه خوش بینانه در استفاده از شبکه های مجازی فرصت های نهفته است که اگر فرهنگیان بسیجی با آنها آگاهی و آشنایی داشته باشند بهره برداری از شبکه را غنیمت دانسته و به عنوان یک فرصت فرامنطقه ای از آن بهره خواهند برد. این شبکه ها قادرند پیام ها و اطلاعات مختلف را در کوتاهترین زمان به دورترین نقاط کره خاکی رسانده و ایجاد ارتباط کنند. این شاخصه باعث شده تا اندیشمندان و صاحب نظران حوزه ارتباطات این ویژگی به عنوان فرصت های پیش روی شبکه اجتماعی یاد کنند.

فرهنگیان بسیجی جهت اشاعه و توسعه مبانی فکری و بازتعریف جایگاه بسیج در اذهان عمومی می توانند از این فرصت ها به صورت بهینه استفاده کرده و مروج مبانی ارزشی بسیج در اقصی نقاط دنیا باشند. در ادامه فرصت های شبکه های اجتماعی را از نظر می گذرانیم.

دوازدهمین جشنواره علمی پژوهشی بسیج فرهنگیان کشور

تهران - اردیبهشت ۹۵

- انتشار سریع و آزادانه اخبار و اطلاعات، افزایش قدرت تحلیل و تقویت روحیه انتقادی بسیجی

اخبار شبکه های اجتماعی بدون سانسور منتشر می شوند و این می تواند یک مزیت تلقی شود؛ هرچند امکان تکثیر اطلاعات مخدوش و نادرست نیز در این شبکه ها بیش از نسل قبلی رسانه ها است. البته امکان مقایسه و تحلیل اطلاعات برای مخاطبان وجود دارد و نباید بنا را بر اعتماد به هر آنچه در این شبکه ها تولید و بازنشر می شود، گذاشت. تحلیل اخبار متناقضی که در این نوع پایگاه ها منتشر می شود، قدرت نقد و نگاه عمیق تر به مسائل اجتماعی را فراهم می کند. این نوع پایگاه ها به مخاطبان خود فرصت می دهند تا از تبعیت کورکورانه فاصله گرفته و در درازمدت به خرد نقادانه روی آورند. فرهنگیان بسیجی می توانند در زمینه تبلیغ و اخبار و اطلاعات و افزایش اطلاع رسانی از این شبکه ها بهره برداری نمایند.

- امکان عبور از مرزهای جغرافیایی و آشنایی با افراد، جوامع و فرهنگ های مختلف

امروزه شبکه های اجتماعی، مهد تمدن ها و فرهنگ های مختلف بشری است. وجود زبان های مختلف در رسانه های اجتماعی، امکان حضور تمام افراد جامعه را فراهم می کند که می توانند فرهنگ حاکم بر جامعه خود را به معرض دید عموم بگذارند. اینکه یک بسیجی بتواند با امثال خود در کشورهای دیگر جهان ارتباط برقرار کند، باعث می شود تا این رسانه ها به مکانی تبدیل شوند که وی بتواند فرهنگ ها و آداب و رسوم کشور خود را به دیگران معرفی کند و به اشتراک بگذارد. همچنین در این شبکه ها ایده های جدید جهت گسترش جامعه، معرفی شده و مورد بحث قرار می گیرند. سازمان ها نیز می توانند فرهنگ و دیدگاه خود را در معرض دید تمام جوامع قرار دهند.

- شکل گیری و تقویت خرد جمعی

یکی از شاخصه های مهم شبکه های اجتماعی مجازی، پدیدار شدن خرد جمعی است. خرد جمعی به جریان سیال و پویای قوه تفکر و ذهن کاربران حاضر در چنین محیط هایی اطلاق می شود که به مثابه یک پردازشگر عظیم، اطلاعات را پردازش و پایش می کند. همانند دنیای ابر کامپیوترها که قدرت پردازشی آنها، از ترکیب چندین پردازشگر منفرد حاصل می شود، نیروی تفکر و ذهن کاربران شبکه اجتماعی، به مدد تعاملات اجتماعی اینترنتی و بهره گیری از ابزارهای اینترنتی با یکدیگر ترکیب و همراه می شوند و نیرویی عظیم با قدرت پردازشی بالا پدید می آورند. این مطلب به خوبی ضرب المثل بزرگمهر را که گفته است: «همه چیز را همگان دانند» در ذهن تداعی می کند. فرهنگیان بسیجی با تشکیل گروه های مجازی می توانند از ظرفیت های فکری سایر بسیجیان استفاده نموده و رویکرد خرد جمعی را در امورات و برنامه ریزی خود اعمال نمایند.

- امکان بیان ایده ها به صورت آزادانه و آشنایی با ایده ها، افکار و سلیقه های دیگران

شبکه های اجتماعی، ارسال بازخورد از سوی مخاطب و همکاری و همگامی کاربران با همدیگر را تسهیل کرده و آنها را به مشارکت در بحث ها تشویق می کنند. این شبکه ها مرز و خط کشی بین رسانه و مخاطب را از بین برده اند. اغلب شبکه های اجتماعی برای مشارکت اعضا و دریافت بازخورد، باز هستند. آنها رأی دادن، کامنت گذاشتن و به اشتراک گذاری اطلاعات را تشویق می کنند. به ندرت مانعی برای تولید و دسترسی به محتوا در این وب سایت ها وجود دارد. رسانه های سنتی عمل انتشار را انجام می دادند و محتوا را برای مخاطب ارسال می کردند؛ ولی در رسانه های اجتماعی فضایی برای گفتگو و محاوره دوطرف وجود دارد و جریان ارتباطی از حالت یک سویه به دوسویه تغییر پیدا کرده است. چند سویه بودن ارتباطات در شبکه های مجازی این فرصت را برای فرهنگیان بسیجی فراهم می آورد تا بتوانند با نظرات و عقاید دیگران آشنا شده و نسبت به رفع ابهام و شبهات برنامه ریزی نمایند.

- کارکرد تبلیغی و محتوایی شبکه های اجتماعی

حضور افراد در شبکه های اجتماعی، احتمال مشارکت ها و کنش های اجتماعی را در آنان افزایش می دهد. پس هر

دوازدهمین جشنواره علمی پژوهشی بسیج فرهنگیان کشور

تهران - اردیبهشت ۹۵

چه پیوند افراد و اعضا در شبکه ها، بیشتر و انبوه تر باشد، همراهی و تعاملات و نزدیکی دیدگاه ها و حرکت همسو و مشترک، محتمل تر خواهد شد. از این رو، استفاده از چنین فضایی برای معرفی و تبلیغ و همچنین هم راستایی مخاطبان در جهت اهداف رسانه ای خود، نقش بسیار و تأثیر بالایی دارد. فرهنگیان بسیجی می توانند از این فرصت جهت مدیریت محتوای شبکه های مجازی استفاده نمایند و علاوه بر تبلیغ فعالیت ها، محتوای متناسب با ارزش ها و خط مشی های انقلاب و رهنمودهای امام راحل و مقام معظم رهبری و سایر مسئولین خدوم نظام جمهوری اسلامی در اختیار سایر اقشار مردم و خصوصاً بسیجیان قرار دهند.

- ارتباط مجازی مستمر با دوستان و آشنایان

شبکه های اجتماعی در اینترنت، موجب گسترده تر شدن دامنه ارتباطات ما شده است. ما می توانیم آشنایانی را که مدت بسیاری است از آنها خبر نداریم یا از آن ها بسیار دور هستیم، در فضای مجازی پیدا کنیم و معاشرتمان را با آنان از سر بگیریم. دوستانی را که زمان درازی است ندیده ایم، بار دیگر می بینیم و در مجموعه ای گسترده تر، به دوستی مان ادامه می دهیم. می توانیم از کتاب ها، فیلم ها، سلاقی و عقاید یکدیگر استفاده کنیم و آنها را با سایر دوستانمان به اشتراک بگذاریم؛ آن هم با چند کلیک. در حالی که این کارها، پیش تر بسیار وقت گیر بودند و نیاز به حوصله فراوانی داشتند و همه اینها در نهایت، به رشد فکری و تکامل دسته جمعی کاربران کمک می کند. این فرصت به بسیجیان فرصت می دهد تا در فضایی سالم و چندجانبه ارتباطات خود را با سایر بسیجیان در سایر نقاط و شهرها ادامه دهند.

- تبلیغ و توسعه ارزش های انسانی و اخلاقی در عرصه جهانی

گرچه به علت غلبه ابعاد دیگر شبکه های اجتماعی، بعد ارزشی آن کمتر مورد توجه قرار گرفته است، اما به جرأت می توان گفت که یکی از قابلیت های مهم شبکه های اجتماعی که تاکنون مورد غفلت واقع شده، فراهم کردن فضایی بین المللی جهت تبلیغ و اشاعه ارزش های دینی، اعتقادی، انسانی و اخلاقی است. بسیاری از کاربران شبکه های اجتماعی افرادی هستند که در صورت تبلیغ صحیح ارزش های اخلاقی و انسانی، از آن استقبال کرده و تحت تأثیر قرار خواهند گرفت. حضور مجازی در فضای بن المللی بواسطه شبکه های اجتماعی فرصت بسیار مناسبی است که باید آن را غنیمت شمرد. در عصر حاضر که کارکرد بسیج توجه به فعالیت های فرهنگی است می توان از این فرصت در سطح بین الملل بهره برد و ناب ترین ارزش های بسیج را در سطوح مختلف دنیا عرضه نمود.

- یکپارچه سازی بسیاری از امکانات اینترنتی و وبی

مزیت اصلی شبکه های اجتماعی، یکپارچه سازی امکانات پایگاه های مختلف است. امکاناتی از قبیل ایجاد صفحات و پروفایل های شخصی، ساخت وبلاگ ها، جستجوی اینترنتی، اطلاع از اخبار و رویدادها و شرکت در فضاهای گفتگو (چت روم ها و فروم ها) و فضا برای آپلود فایل ها که تا پیش از این کاربران برای استفاده از هر کدام از آنها باید عضو سایتی می شدند، اکنون از طریق تنها یک عضویت ساده، امکان پذیر است. وب سایت های شبکه اجتماعی، محل ارائه خدمات جدید در قالب های مختلف هستند. این وب سایت ها به راحتی با پایگاه های اینترنتی بزرگ دنیا مانند: گوگل، یاهو و حتی پایگاه های تخصصی، لینک داخلی برقرار می کنند و از امکانات آنها در وب سایت خود استفاده می کنند.

- توسعه مشارکت های مفید اجتماعی در بین تشکل های مختلف

ایجاد انسجام اجتماعی در بین مردم و تسریع در سازماندهی فعالیت های مفید فرهنگی و اجتماعی، از آثار مثبت شبکه های اجتماعی است. فرهنگیان بسیجی با حضور در شبکه های اجتماعی تشکل های مختلف می توانند زمینه های مشارکت در فعالیت های فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، مذهبی را ارتقاء دهند.

- افزایش اعتماد، صمیمیت و صداقت در فضای سایبر

مردم در گذشته استفاده از فضای تعاملی مانند چت را تجربه کرده اند؛ اما در این فضا، کاربران کمتر شخصیت و هویت خود را به درستی اعلام می کنند و از نام ها و شخصیت های مستعار استفاده می کنند؛ زیرا به این فضا اعتماد لازم را برای بازگو کردن حقیقت ندارند. با شکل گیری وب سایت های شبکه اجتماعی مانند: مای اسپیس، اورکات، فیس بوک، توییتر و... مردم صداقت را جهت پیدا کردن دوستان قدیمی، لذت استفاده از علم و... به همراه اعتماد واقعی به دست آوردند

۳-۳- تهدیدات پیش روی شبکه های اجتماعی برای فرهنگیان بسیجی

- چالش های دینی و مذهبی فراروی فرزندان بسیجیان فرهنگی و دانش آموزان بسیجی

شبکه های اجتماعی مجازی، محلی است که همه افراد و گروه ها با گرایش های گوناگون و پیروان ادیان و مذاهب مختلف در آن حضور فعالی دارند و مطالب و عقاید خویش را در دسترس همگان می گذارند و در این میان، فرزندان ما را که در سن الگو گزینی و تأثیرپذیری هستند، به سوی خویش جلب نموده و عقاید و نظرات مغایر دین و مذهب را به آنان تحمیل می کنند. آنان در ذهن فرزندان شبهه های معرفتی ایجاد می کنند و شخصیت ها و الگوهای دینی را در اذهان آنان مورد نقد و تشکیک قرار می دهند تا اعتماد نوجوانان ما را از آنان سلب کنند؛ به عنوان نمونه، طبق آمار منتشر شده در پایگاه تبیان، بیش از چهار هزار وب سایت وهابیت در حال تلاش برای رسیدن به اهداف خود می باشند و شبانه روز مشغول به روز کردن وب سایت های خود هستند تا ذهن کاوشگر نوجوانان و جوانان ما را در مسیر امیال خود قرار دهند. در این بین، مسیحیت، یهودیت و ادیان ساخته و پرداخته ذهن بشر نیز در حال تلاش هستند تا نسل امروز را تحت تأثیر افکار و اندیشه های خویش قرار دهند. آنان با کلمات، واژه ها و جملات زیبا و جذاب در روح و فکر فرزندان نفوذ می کنند و آنان را به سوی خود جلب می کنند. طی آمار منتشر شده از سوی شبکه العربیه، بیش از ده هزار پایگاه فعال و گسترده در سطح جهان بر ضد آموزه های قرآنی و اسلامی فعالیت دارند و در مقابل، تنها دویست پایگاه اینترنتی در فضای مجازی وجود دارد که در جهت دفاع از آموزه های قرآنی و احکام اسلامی و پاسخ به شبهات دینی در تلاش هستند. هم چنین شاهد هستیم که مسیحیت با تبلیغ و ترفندهای متعدد در حال فراخواندن نوجوانان و جوانان ما به آموزه های خویش است و آمار موجود در این زمینه نیز نگران کننده است. از این رو، اگر تدبیری مناسب از سوی مسئولان و به ویژه والدین اندیشیده نشود، ممکن است خسارت های معنوی و تربیتی وارده غیر قابل جبران باشد. از سویی، در فضای مجازی دیده شده است که قرآن مورد تحریف قرار گرفته و یا نیایش های مذهبی مانند نماز را دستخوش تغییرات قرار داده، آن ها را برای کودکان و نوجوانان در پایگاه های ویژه این سن عرضه می کنند. فرهنگیان بسیجی که طلایه دار آموزش و تعلیم و تربیت در جامعه هستند باید کارکرد صحیح استفاده از شبکه های مجازی برای دانش آموزان و فرزندانشان آموزش دهند و آنان را با خطرات احتمالی پیش رو در شبکه های مجازی آشنا سازند.

- ایجاد شکاف میان انقلاب اسلامی و آرمان های آن

از دیگر شگرد های تبلیغی و تربیتی موجود در شبکه های اجتماعی می توان به پایگاه هایی اشاره کرد که به نقد دروغین انقلاب شکوهمند اسلامی ایران به رهبری حضرت امام خمینی قدس سره و اهداف و آرمان های آن پرداخته اند. ظهور جمهوری اسلامی ایران به عنوان خطری جدی برای جبهه باطل محسوب می شود و به روشنی موجبات کینه آنان را فراهم ساخته است. از این رو، آنان چاره ای جز مقابله با آن از راه های مختلف پیدا نمودند. از جمله این راه ها می توان به فضای شبکه های مجازی اشاره کرد که با پخش مطالب، تصاویر، کاریکاتورها و فتوکاتورهای ساختگی، اهداف و ارکان نظام مقدس اسلامی مان را زیر سؤال برده، سعی در تخریب آن دارند. به همین جهت، فرهنگیان، فرزندان و نسل جدید و نوپای ما را علیه انقلاب اسلامی تحریک نموده، آن ها را به اعمال خرابکارانه بر ضد نظام اسلامی تشویق می کنند. اینان تغییر ارزش ها و ایجاد شکاف میان نسل های دوران پیروزی انقلاب اسلامی و پس از آن را آغاز نموده و هم چنین عوامل داخلی وابسته را برای

دوازدهمین جشنواره علمی پژوهشی بسیج فرهنگیان کشور

تهران - اردیبهشت ۹۵

بسترسازی مناسب در جهت نفوذ بیشتر فرهنگ غربی بسیج کرده اند. شلن برگر، سرپرست یک تیم تحقیقاتی بین المللی اعلام کرد که وسایل ارتباط جمعی پُر نفوذ و محیط های مجازی بین المللی عمدتاً در مالکیت سرمایه داران آمریکایی و صهیونیست ها قرار دارد که اغلب تصویر منفی و منفوری از اسلام و جمهوری اسلامی ایران ارائه می دهند و سپس با تخریب چهره شخصیت های نظام و اهداف پیش روی آن، در پی رسیدن به آمال شوم خود هستند.

این خصیصه موجب می شود تا سن دسته از بسیجیان فرهنگی که از بنیه اعتقادی ضعیفی برخوردارند در مقابل شایعه پراکنی ها، تبلیغات دروغین علیه آرمان های انقلاب و .. دچار سستی در عقیده و ایمان شوند لذا بازخوانی و مطالعه آرمانها و خط مشی های انقلاب و رهنمودهای امام راحل و مقام معظم رهبری در این زمینه می تواند روح فرهنگیان بسیجی را صیقل داده و از انحرافات آنها بکاهد.

- ترویج خرافه گرایی و عرفان های دروغین

یکی دیگر از تعالیم فضای نوپدید شبکه های مجازی ، ترویج خرافه گرایی است. پایگاه هایی با انتشار داستان ها و تصاویر ساختگی، اذهان بسیجیان را به مسایلی خرافی مشغول می کنند که مانع از درک واقعیت می شود. افراد نسبتاً فراوانی روی اینترنت به فعالیت هایی هم چون ادعاهای دروغین ارتباط با عوالم دیگر و جهان ماوراء طبیعت و یافتن راه حل مشکلات انسان ها مشغول هستند و با پخش برخی مطالب، فضایی مسموم را ایجاد نموده و باورهای غلطی را القا می کنند. در این فضای مه آلود خرافه گویی ها قطعاً ممکن است فرهنگیان و بسیجیان نیز با بی اطلاعی وارد دام این گروه های مجازی شوند و به جای تعقل و توجه به مبانی دینی دست به دامن عرفان های دروغین شوند.

- تأثیرپذیری از فرهنگ صهیونیسم

در عصر حاضر، تعدادی از شبکه های اجتماعی از سوی صهیونیست ها به بستری برای انتقال فرهنگ آنان تبدیل شده و برای تبلیغ اندیشه های صهیونیسم و مظلوم نمایی و برحق نشان دادن رژیم اشغالگر قدس به کار گرفته می شود در این شبکه جهانی سعی می شود مدافعان سرزمین فلسطین تروریست قلمداد شده و اشغالگران قربانی خوانده شوند. آنان یهودیت را منادی اخلاق و فرهنگ می خوانند و اعلام می کنند که تأسیس دولت اسرائیل زمینه بازگشت به سرزمین آفتاب مقدس را که یهود صدها سال پیش از آن جا بیرون رانده شده، فراهم می سازد. آنان چنین القا می کنند که تأسیس دولت اسرائیل تکمیل پیشگویی های کتاب مقدس و جوهر تمام کارها است. در شبکه های مجازی، گذشته از پایگاه هایی که به طور مشخص دولت غاصب اسرائیل را برحق جلوه می دهند و صهیونیسم را مساوی یهودیت قرار می دهند، پایگاه های بسیاری نیز وجود دارند که به صورت آشکار و پنهان فرهنگ نژادپرستانه صهیونیسم را تبلیغ کرده و با برعکس جلوه دادن حقایق و سرپوش گذاشتن روی جنایات رژیم اشغالگر اسرائیل، سعی در انحراف اذهان و وارونه کردن حقیقت دارند. آنان با سوء استفاده از هیجانانگیز و انرژی جوانان دینی و غیرت ملی فرزندان ما سعی دارند بر احساسات این نسل تأثیر گذاشته و مسئله فلسطین را یک موضوع عربی قلمداد کنند و اشغال سرزمین قدس را خواست مردم آن خطه القا کنند و مردم مظلوم فلسطین را منفور جلوه دهند. نقش فرهنگیان بسیجی در این زمینه آشنایی با این شبکه های معاند و اطلاع رسانی است. اینکه فرهنگیان بسیجی بدانند چه شبکه هایی به صورت مستقیم و غیر مستقیم به دنبال تبلیغ درباره فرهنگ صهیونیسم است راه برای مقابله با آنها هموارتر می کند.

- جدایی از فرهنگ مهدویت و انتظار

دشمنان معنویت در فضای سایبر تمام توان خویش را به کار بسته اند تا فرهنگ مهدویت و انتظار و اعتقاد به وجود منجی به ویژه حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را کم رنگ ساخته و با طرح سؤالات و شبهاتی ساختگی بر ذهن فرزندان ما تأثیر منفی گذاشته و عقاید و نظرات منحرف خویش را به آنان عرضه کنند. تلاش این اندیشه های باطل بر آن است که با انتشار مطالب و فیلم های تخیلی، نام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را با خشونت و خونریزی و ناامنی مأنوس سازند و بر طبق اصل شرطی سازی در روان شناسی، به فرزندان القا کنند که با شنیدن نام حضرت مهدی عجل الله

دوازدهمین جشنواره علمی پژوهشی بسیج فرهنگیان کشور

تهران - اردیبهشت ۹۵

تعالی فرجه الشریف یاد خوشونت افتاده، همواره از این شخص در هراس باشند. فرهنگ مهدویت روح اصلی در کالبد بسیجیان فرهنگی محسوب می شود لذا دشمن با شناسایی این مولفه سعی در تضعیف آن دارد. بسیجی که روح انتظار در او نباشد قطعاً نمی تواند منتظر و سرباز واقعی برای امام زمان محسوب شود.

- گرایش به پورنوگرافی و مسایل جنسی

سوق دادن دانش آموزان، معلمان و سایر اقشار جامعه به سمت پدیده پورنوگرافی و مسایل جنسی، از دیگر چالش های شبکه های اجتماعی است که پدید آورنده مشکلات اخلاقی برای فرزندان ما می باشد. از جمله این مشکلات می توان به اختلال در خواب و بلوغ زودرس اشاره نمود. هدف این پایگاه ها سست کردن بنیان خانواده ها و اشاعه فرهنگ فساد و فحشا در جامعه است؛ زیرا این ترفندی است که برای برچیدن فرهنگ های اصیل دینی و اخلاقی و براندازی نظام های دینی در کشورهای اسلامی. مدیران شبکه اجتماعی با پخش تصاویر، فیلم ها، داستان ها و مطالب مستهجن، قصد دارند دانش آموزان و جامعه فرهنگیان ما را به فساد اخلاقی کشانده و آنان را به این پدیده معتاد سازند. آمار نشان می دهد که هر روز ۲۶۶ صفحه جدید پورنو در اینترنت تأسیس می شود. تعدادی از پژوهشگران معتقدند که عادت بیمارگونه دیدن عکس یا فیلم های پورنو، بر رفتار جنسی افراد تأثیر منفی دارد. برخی دیگر از پژوهشگران نیز مشاهده تصاویر پورنو را با مصرف مخدر مقایسه می کنند و ادعا می کنند که دیدن صفحات پورنو در اینترنت، تفاوتی با استعمال مواد مخدر ندارد. اینان می گویند یک بار دیدن پورنو، برای ابتلا به اعتیاد کافی است.

- کاهش تأثیرپذیری دانش آموزان از معلمان

برخی شبکه ای اجتماعی به دانش آموزان یاد می دهند که به نصایح و صحبت های معلمان خویش اهمیت نداده و به بهانه های مختلف از جمله قدیمی بودن این سخنان و حضور در عصر فضای مجازی و دیجیتال در مقابل آنان بایستند. هم چنین به نوجوانان آموزش می دهند که چگونه به اهداف خود دست یابند و به چیزی که می خواهند، خارج از قواعد مدرسه، برسند.

- ترویج فرهنگ غربی و ایجاد بحران هویت در فرهنگیان

روش دیرینه غرب در انتقال فرهنگ خود به سایر ملل این گونه است که محصولات فکری خود را به صورت فرضیه ها و اندیشه ها و ایده های علمی و تمدنی جدید به شکلی ارائه می دهد که در محافل علمی و آموزشی، رفتارها و هنجارهای غربی به صورت ناخودآگاه از سوی دانش آموزان و دانشجویان پذیرفته و نشر داده می شوند؛ در حالی که علم و ارزش های حاکم بر غرب دو روی یک سکه اند و با هم تعامل داشته، لازم و ملزوم یکدیگرند. روح آموزش های غربی بر اومانیسیم انسان گرایی مبتنی است و حال آن که این تفکر با اندیشه اسلامی که مبتنی بر الوهیت و دین سالاری است، تفاوت دارد. در این میان، مهم است که فرهنگیان بسیجی دانش آموزان خود را هوشیار سازند تا در بهره گیری از مطالب و مفاهیم علمی از شبکه جهانی اینترنت، مراقب تأثیرگذاری فرهنگی دیگران نیز باشند و پیوسته پیشینه درخشان علمی و ملی و مذهبی خود را برای آنان گوشزد کنند.

یکی دیگر از فرهنگ های ترویجی غرب که بر تربیت نسل امروز خصوصاً دانش آموزان و دانشجومعلمیان تأثیرگذار است، مدگرایی غربی می باشد که طریقه پوشیدن لباس، آرایش مو و به طور کلی آرایش ظاهر را به اشکال متنوع به ظهور رسانده است. سرمایه داران و سودجویانی که بسیاری از صفحات وب را در دستان خود گرفته اند، سعی دارند فرهنگ مدگرایی خویش را به دانش آموزان و معلمان ما تحمیل نمایند و آنان را به سمت فرهنگ پوششی خود بکشانند. آنان با انتشار تصاویر و فیلم های گوناگون جامعه فرهنگی ما را به سمت مدهایی چون سبک شیطان پرستان و هم جنس گرایان سوق می دهند و با ترویج فرهنگ برهنگی و نیمه برهنگی بر جذابیت های جنسی کار خویش می افزایند. آنان با تغییراتی در غالب فرهنگ عمومی جامعه، فرهنگ های عرف جامعه را به سوی اهداف خویش هدایت می کنند.

کشور های غربی با تغییر رویکرد نسبت به پدیده حجاب سعی دارند تا آن را تا حد یک امر زیباشناختی تنزل دهند و حجاب را از فلسفه اصلی خود که پوشیدگی است، جدا کنند. بی شک، رویکرد مدمحور به حجاب با آموزه های اجتماعی اسلام تناقض دارد. این رویکرد متضمن پاسخ به تنوع طلبی بصری است و حال آن که آموزه های اسلام درباره حجاب اساساً به از بین بردن زمینه های بصری گناه از سطح جامعه توجه دارد. استکبار جهانی که نتوانست اعتقادات مردم مسلمان را از آن ها بگیرد، اکنون می کوشد با خارج کردن اعتقادات از مسیر اصلی خود و تبدیل آن ها به اموری بی اثر و بی خطر، حتی از آن ها برای مقاصد خود بهره برداری کند تا دیگر حجاب و پوشش اسلامی سلاحی در برابر تنوع طلبی و مُدگرایی غربی نباشد، بلکه خود همراه و مکمل آن باشد.

- تشویق به هنجارشکنی اجتماعی

از دیگر آموزه های برخی از شبکه های اجتماعی، تشویق معلمان، دانش آموزان به اعمالی بر خلاف هنجارهای جامعه است. اعمال ضد هنجاری از جمله: دزدی، اعتیاد، قتل، آشوب گری، نشر اکاذیب و یا مهمانی های شبانه تحریک می کند. هرچند این ضد هنجارها در جامعه فرهنگیان اندک می باشد اما تبلیغات دشمن یک لحظه نه کم می شود و نه کیفیت آن کاسته می شود.

- اعتیاد به اینترنت و بازماندن از رشد علمی فرهنگیان بسیجی

فضای اینترنت و شبکه های اجتماعی به لحاظ جذابیت های آن، ساعت ها فرهنگیان بسیجی را می تواند به خود مشغول می سازد و موجبات سرگرمی آنان را فراهم می کند. به این ترتیب، معلمان و بسیجیان به جای آنکه وقت خود را صرف برنامه ریزی جهت آموزش و تعلیم و تربیت نسل آینده نمایند صرف گذراندن در شبکه اجتماعی و فضای مجازی می نمایند به تدریج به آن اعتیاد پیدا می کنند. بسیاری از معتادان به اینترنت و شبکه های مجازی، در دوره هایی از زندگی خود دچار افسردگی و آشفتگی های روانی بوده اند. معتادان به اینترنت هم چنین نسبت به تحصیل علم بی میل می شوند و همین امر موجبات دلسردی آنان از ادامه تحصیل گردیده، در نهایت، ترک تحصیل می کنند. از دیگر مضرات، عدم رشد روحیه اجتماعی، ناتوانی در تعامل با دیگران و جامعه است که صدمات جبران ناپذیری را به همراه خواهد داشت.

- دوست یابی های خطرناک اینترنتی

شبکه های اجتماعی وجود دارد که زمینه را برای ایجاد دوستی های مجازی فراهم می نماید. این شبکه ها، دوست یابی اینترنتی، فرهنگ دوست یابی بدون هویت و منطوق را رواج می دهد و زمینه روابط نامشروع و خارج از ضوابط و عرف را فراهم می سازد. فرهنگیان بسیجی نیز باید به این موضوع حساس باشند چراکه این دوستی های مجازی می تواند کانون گرم خانواده های آنان را متزلزل نماید و با توجه به شرایط الگویی فرهنگیان در جامعه این امر می تواند باعث ترویج دوستی های مجازی در بین دانش آموزان نیز شود. لذا آگاهی و داشتن بینش اجتماعی در استفاده از شبکه های اجتماعی و مقید بودن به موازین اخلاقی می تواند اثرات این شاخصه را کاهش دهد.

۳-۴- آسیب های روانی شبکه های اجتماعی بر بسیجیان فرهنگی

- تحریک احساسات کاذب: اغلب ارتباطات در فضای شبکه های اجتماعی نوشتاری، تصویری و شنیداری است و کیفیت ارتباط در فضای واقعی را ندارد و از احساس واقعی کمتری برخوردار است. همین امر موجب ایجاد احساسات کاذب در فرهنگی بسیجی می شود. ارتباطات متنی، تصویری و شنیداری، پایه و اساس شبکه های اجتماعی را می سازد و وسایل ارتباطی جدید هم نتوانسته اند خللی در آن ایجاد کنند. این موضوع از آن جا اهمیت دارد که یک نوشته، تصویر، ویدیو ممکن است حق مطلب را ادا کند، اما به هیچ وجه نمی تواند احساس افراد در جریان کنش متقابل را منتقل کند. لذا پس از چند مدت بسیجی

فرهنگی با احساسات کاذبی مواجه خواهد شد که زمینه بروز واقعی ندارد و این امر ممکن است سبب آشفتگی های روحی روانی شود.

- متن گرایی: با وجود امکانات چندرسانه ای موجود در فضای مجازی، هنوز هم قسمت بزرگی از ارتباطات در فضای مجازی را ارتباطات متنی (ایمیل و چت) تشکیل می دهد. ارتباط متنی می تواند شکل جدیدی از هویت مجازی را شکل دهد. این هویت ها مدیریت نشده و دروغین هستند و می تواند زمینه ابتذال در گفتار و نوشتار را در فرهنگیان بسیجی تقویت نماید.

- انعطاف پذیری هویتی: افراد در فضای مجازی می توانند چهره ها و بازنمایی های متفاوتی از خود ارائه دهند. به معنی دیگر یک نفر می تواند همزمان نقش چند نفر با هویت های مختلف را بازی کند. این شاخصه پس از مدتی تبدیل به یک بحران هویتی خواهد شد و چنان گسترده می شود که هویت اصلی شخص استفاده کننده کم رنگ و خاکستری می شود.

- دریافت های جایگزین: در ارتباطات مجازی می توان دیوارها را شکست و به حوزه خصوصی دیگران وارد شد و حرف هایی را که افراد حاضر نیستند در ارتباط چهره به چهره بگویند، گفت.

شبکه های اجتماعی از سویی به عنوان یکی از گونه های رسانه های اجتماعی امکانات تعاملی قابل توجهی برای کاربران اینترنتی فراهم کرده و در افزایش مشارکت شهروندان در برخی فرآیندها مؤثر بوده اند، از سوی دیگر این شبکه ها با آسیب های گسترده ای در حوزه هایی هم چون حریم خصوصی، کپی رایت، اعتیاد مجازی، سوءاستفاده از کودکان، دزدی اطلاعات و هویت و مواردی این چنینی مواجه بوده اند. چالش حریم خصوصی، از مهم ترین مباحثی است که همواره درباره شبکه های اجتماعی مطرح بوده است. کاربران اینترنتی در این شبکه ها بخشی از اطلاعات شخصی خود را در اینترنت منتشر می کنند که می تواند خطراتی برای آن ها به همراه داشته باشد

۳-۴- تأثیرات شبکه های اجتماعی بر ابعاد مختلف زندگی بسیجیان فرهنگی

امروزه، گسترش فناوری های اطلاعاتی و ارتباطی، بر ابعاد مختلف زندگی بشر - سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، امنیتی و اقتصادی - تأثیر گذاشته است که بسیجیان فرهنگی از این قاعده مستثنی نیستند. با کم رنگ شدن اهمیت زمان و امکان و بی نیازی به مکان مشترک برای برقراری ارتباط، افراد به شکل بسیار آسان تری می توانند در فضای مجازی، با یکدیگر ارتباط برقرار کنند. این شکل جدید برقراری ارتباط، موجب تحول در فرهنگ و هویت شده و ابعاد مختلف زندگی یک شخص بسیج فرهنگی را دستخوش تغییر قرار می دهد و باعث تأثیرات مستقیم بر جنبه های مختلف زندگی شخصی و اجتماعی او می شود. بعضی از این تأثیرات غیر قابل انکار را معرفی می کنیم.

- همه گیری هویت دیجیتالی

هویت در اجتماعات مجازی در مسیر فراملیتی شدن حرکت می کند. جامعه اطلاعاتی، مبین هویت بی ثبات، تغییرپذیر و منعطف انسان جدید است. در این جامعه، دیگر نزدیک بودن افراد از نظر مکان، نشان دهنده صمیمیت آن ها نیست و افراد در کشورهای مختلف می توانند با هم ارتباط داشته و احساس نزدیک بودن و هویت یکسان داشته باشند. هویت ملی در جامعه اطلاعاتی، به دلیل ظهور اجتماعات مجازی، به شدت تهدید می شود. در اجتماعات مجازی معمولاً افراد حداقل در یک چیز اشتراک دارند و آن، علایق و منافع است که آن ها را دور هم جمع می کند. این منافع که همان دسترسی به اطلاعات است، هویت آن ها را می سازد؛ هویتی که مدام در حال تغییر و ناپایدار است.

هویت افراد در اجتماعات مجازی «هویتی دیجیتال» است و سرزمین، زبان بومی و محلی، کشور، فرهنگ ملی و نژاد، هویت افراد را در اجتماعات مجازی تعیین نمی کنند؛ بلکه منافع مقطعی، محدود و در حوزه موضوعات مختلف افراد را دور هم جمع می کند و هویت آن ها را می سازد. این هویت دیجیتالی نوعی بی هویتی فرهنگی به دنبال می آورد که زمینه ساز بحران های روحی و معنوی خواهد شد.

- انزواطلبی

از مهم ترین ویژگی های شبکه های اجتماعی، گسترش اهمیت فرد و حیطه خصوصی در برابر جمع و حوزه عمومی است. فرهنگیان در فضای مجازی در عین حال که می توانند در گروه های مختلف حضور داشته باشند؛ می توانند خود را جدا از دیگران و تنها نیز حس کنند. رسانه های جدید، رسانه های فردی شدن و مبتنی بر تعامل فردی انسان - رایانه هستند و موجب می شوند انسان ها بیش از پیش گوشه گیر، منزوی و کم تحرک شده و کم کم از زمینه عملی زندگی خود دور شوند. به عبارت دیگر شکل گیری اجتماعات در فضای مجازی، موجب می شود که اجتماعات در جهان واقعی، به تدریج کم رنگ و بی اهمیت شود. با توجه به اینکه نقش معلم و کارکرد او اجتماعی بودن و تربیت نسل اجتماعی است لذا استفاده بی قید و شرط از شبکه های مجازی می تواند تهدیدی باشد بر روحیات اجتماعی او و زمینه ای باشد برای گوشه گیری.

- شیوع فردگرایی

فرد با طیف وسیعی از افراد در ارتباط است و علایق خود در زمینه های مختلف را با آن ها به اشتراک می گذارد. افراد در شبکه های اجتماعی می توانند هویتی کاملاً دلخواه داشته باشند و بر پایه همان هویت دلخواه، ارتباط مجازی خود را با دیگران گسترش دهند. ظاهر این شبکه ها جمع گراست، اما سبب فردگرایی افراد می شود.

- زمینه سازی برای ایجاد روابط آزاد

محیط های اینترنتی به ویژه شبکه های اجتماعی به گسترش روابط می انجامد، روابطی با هویت جدید. شبکه های اجتماعی به افراد هویتی نامعلوم می بخشد، نظارتی، هم چون نظارت دنیای واقعی هم بر آن حاکم نیست و همین خود، باعث می شود که افراد دچار نوعی آزادی روابط شوند. دختران جوان با ورود به دنیای مجازی به راحتی می توانند با جماعتی گسترده از غیرهمجنسان خود ارتباط داشته باشند؛ ارتباطی که به دلیل نبود هیچ قانون خاص و هیچ نیروی کنترل کننده ای شکل و هویت تازه ای به خود می گیرد؛ ارتباطی که در دنیای واقعی به دلایلی هم چون ترس از آبرو، خانواده، جامعه، دین و ... هرگز امکان شکل گیری آن به این شکل و شمایل وجود ندارد. این روابط در شبکه های مجازی به سادگی رخ می دهد و رفته رفته بر سبک روابط افراد تأثیری منفی خواهد گذاشت و این نوع ارتباط گسترده و آزاد با جنس مخالف را به شکل عادی در خواهد آورد.

- ایجاد استرس در زنان فرهنگی بسیجی

زنان نسبت به هر فرد آنلاین دیگری، تعدی ها و ظلم های بیشتری را تجربه می کنند. آن ها اغلب قربانی مزاحمت های سایبری و آزار و اذیت های آنلاین هستند و هزاران تن از زنان جوان (اگر میلیون ها نفر نباشند) احساس می کنند که نمی توان هیچ کاری در این زمینه انجام داد. البته در فرهنگی که در آن نگاه به زنان جوان کاملاً جنسی است، این تعجب برانگیز نیست که وقتی به زنان جوان ابزاری را برای تعیین هویت خودشان می دهند، آن ها از آن ابزار در همان مسیر استفاده کنند. اکثر اوقات خشونت هایی که علیه زنان در فضای اینترنت وجود دارد، نه تنها باعث استرس می شود که موجب به وجود آمدن صدمات روانی و احساسی جدی نیز می شود.

۴- نتیجه گیری

پیشرفت فناوری و تکنولوژی موجب تجربه نوین بشر از ارتباط و تعامل اجتماعی در فضای مجازی شده است. شبکه های اجتماعی از جمله تجربه های بشری است که اجازه تجربه تعاملاتی فارغ از هنجارهای حاکم بر جامعه را به فرد می دهد. شبکه اجتماعی، ساختار اجتماعی است که از گروه هایی که عموماً فردی یا سازمانی هستند تشکیل شده و توسط یک یا چند نوع از وابستگی ها به هم متصل اند. این شبکه ها در بستر یک جامعه اطلاعاتی پیچیده، به تقویت تعاملات انسانی فارغ از محدودیت های فضای واقعی کمک می نمایند که البته با گذشت زمان بر اهمیت نقش و کارکرد شبکه های اجتماعی افزوده شده است.

شبکه های اجتماعی، نقش پررنگی در دنیای امروز دارند که نمی توان آن ها را نادیده گرفت. این سایت ها بر ابعاد مختلف زندگی فردی و اجتماعی افراد و در سطح کشورها و حتی بین الملل تأثیرگذارند و به همین دلیل، در حال گسترش هستند و در آینده، به مراتب نقش بیشتر و مهم تری را در زندگی بازی خواهند کرد.

نقش شبکه های اجتماعی، نقشی غیرقابل انکار، مهم و تأثیرگذار در دنیای امروز، به ویژه در دنیای دیجیتال است. اگر شبکه های اجتماعی با مدیریت، نظارت و کنترل داخلی در کشور با شرایط فرهنگی و بومی خودمان راه اندازی شود، به مراتب می تواند مفیدتر و تأثیرگذارتر از شبکه های اجتماعی غربی باشد با توجه به درگیر بودن شبکه های اجتماعی با شئون مختلف زندگی، بسیجیان فرهنگی نیز از بهره برداری این تکنولوژی و فناوری مستثنی نیستند. استفاده از فرصت های پیش روی فرهنگیان بسیجی در استفاده از شبکه های مجازی و اجتماعی جهت ترویج مبانی ارزشی بسیج و مقوله های ارزشی انقلاب اسلامی می تواند باعث استفاده بهینه از این رسانه نوظهور گردد. هرچند این فناوری تهدیداتی نیز به دنبال دارد اما چگونگی بهره برداری، نوع نگرش در میزان استفاده از شبکه های اجتماعی، مدیریت زمان و شفاف سازی در زمینه استفاده و اطالع سانی به منظور استفاده مناسب از این تکنولوژی می تواند آثار مخرب آن را کنترل نماید.

پیشنهادات کاربردی

طراحی شبکه اجتماعی ملی ایرانی با رویکرد هویت بخشی به اصالت ایرانی اسلامی
آگاه سازی فرهنگیان بسیجی درباره کارکرد های شبکه های اجتماعی از طریق برگزاری دوره های تخصصی
تدوین محتوای آموزشی در زمینه بکارگیری صحیح شبکه های اجتماعی در کتب درسی

منابع و مراجع

- [۱] اختر محققى، م. (۱۳۸۵) سرمایه اجتماعی، تهران، نشر پژوهاک.
- [۲] برتون، ف. (۱۳۸۲) آیین اینترنت، تهدیدی برای پیوند اجتماعی، ترجمه سرحدی، علی اصغر، جمشیدی، تهران، امیرکبیر.
- [۳] دارنلی، ج. (۱۳۸۴) جهان شبکه ای: درآمدی بر نظریه و عمل در باب جامعه اطلاعاتی، ترجمه: نسرين امین دهقانی و دیگران، تهران: چاپار.
- [۴] زکایی، م. خطیبی، ف. (۱۳۸۵) رابطه حضور در فضای مجازی و هویت مدرن (پژوهشی در بین کاربران اینترنتی جوانان ایرانی)، فصلنامه علوم اجتماعی، شماره ۳۳.
- [۵] شرودر، ک. (۱۳۸۳) کلیدهای همراهی و مراقبت از نوجوانان در اینترنت، ترجمه فرود، فرناز، ویراسته فلاح، مهرداد، چاپ چهارم، تهران، نشر صابرین، کتاب های دانه.
- [۶] علیمزادی، م. (۱۳۸۸) سیر تطور شبکه های اجتماعی؛ نگاهی به آغاز و انجام شبکه های اجتماعی، تهران، نشر تیرازه.
- [۷] قاسمی، م. قدیمی، ا. (۱۳۹۰) "تهدید فناوری های ارتباطی بر خانواده در هزاره سوم"، مجموعه مقالات چالش های فراروی خانواده در قرن بیست و یکم، ۴۳ - ۵۵ مهر، تهران
- [۸] ماسودا، ی. (۱۹۹۹) چپستی جامعه اطلاعاتی، ترجمه مهدی زاده، فصلنامه رسانه، سال ۱۶، شماره ۲
- [۹] معیدفر، س. حبیب پور، ک. گنجی، ا. (۱۳۸۴) اعتیاد اینترنتی، علل و پیامدهای آن، فصلنامه رسانه، سال ۱۶ شماره ۳.
- [۱۰] وارتز، ا. (۱۳۸۵) اینترنت و ناهنجاری های اجتماعی آن، ترجمه مشایخ، مریم، تهران، شرکت سهامی کتاب های جیبی امیرکبیر.

[۱۱] Craig (۲۰۰۸), the future of Social Networking Sites Schmugar. Journal of Advanced Nursing, Vol.۳۵, No.۴, pp.۶۱۶-۶۲۳.

[۱۲] Davis, R.A. (۲۰۰۱) a cognitive behavioral model for pathological internet use. Computers in human behavior. Journal of Philosophy of Education, Vol. ۳۲, No. ۲, pp. ۲۲۵-۲۳۷

[۱۳] www.richard_cross.com/۲۰۰۶/۰۳/۲۸social-Network-analysis.htm.